

Sygn. akt I Ns 70/17

POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2021 roku

Sąd Rejonowy w Kłodzku Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Eliza Skotnicka

Protokolant: p. o. prot. sąd. Anna Ludwiniak

po rozpoznaniu w dniu 4 lutego 2021 roku w Kłodzku na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K.

przy udziale M. S. (1), M. K. (1) i M. S. (2)

o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu

postanawia:

I. stwierdzić, że (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w J. (poprzednik prawny wnioskodawcy (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K.) nabyła przez zasiedzenie z dniem 5 grudnia 2010 r. służebność przesyłu obciążającą:

- obszar o pow. 0,1058 ha działki numer (...) o powierzchni 0,5416 ha, położonej w N., ul. (...), obręb ewidencyjny D., dla której Sąd Rejonowy w Kłodzku prowadzi księgę wieczystą numer (...), stanowiącej współwłasność uczestników postępowania M. S. (1), M. K. (1) i M. S. (2) – w obrębie pasa o szerokości 14,50 m napowietrznej linii wysokiego napięcia WN 110kV S – (...),

- obszar o pow. 0,0832 ha działki numer (...) o powierzchni 1,0600 ha, położonej w N., ul. (...), obręb ewidencyjny D., dla której Sąd Rejonowy w Kłodzku prowadzi księgę wieczystą numer (...), stanowiącej własność uczestnika postępowania M. S. (1) – w obrębie pasa o szerokości 14,50 m napowietrznej linii wysokiego napięcia WN 110kV S – (...),

- obszar o pow. 0,0070 ha działki numer (...) o powierzchni 1,0600 ha, położonej w N., ul. (...), obręb ewidencyjny D., dla której Sąd Rejonowy w Kłodzku prowadzi księgę wieczystą numer (...), stanowiącej własność uczestnika postępowania M. S. (1) – w obrębie powierzchni pod słupem energetycznym, powiększonej o 2,00 m z każdej strony rzutu słupa

zgodnie z przebiegiem ustalonym w wariantcie I – ym opinii sporządzonej przez biegłego sądowego z zakresu geodezji J. B. z 28 grudnia 2017 r. oraz w opinii uzupełniającej sporządzonej przez biegłego sądowego z zakresu geodezji J. B. z 12 listopada 2020 r. wraz z załącznikami nr 1 i 2 oraz wyrysami z mapy ewidencyjnej znajdującymi się na k. 578 oraz k. 581 akt, stanowiącymi integralną część niniejszego postanowienia, która to służebność polega na prawie korzystania przez wnioskodawcę z w/w nieruchomości w zakresie niezbędnym do utrzymania, eksploatacji, konserwacji, remontów, modernizacji i usuwania awarii urządzeń przesyłowych i instalacji posadowionych na tych nieruchomościach;

II. nie obciążać uczestników kosztami postępowania;

III. nakazać wnioskodawcy (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K., aby uiścił na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kłodzku kwotę 6 919,68 zł tytułem brakujących zaliczek na wydatki wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

(...) S.A. w K. w ostatecznie sprecyzowanym wniosku wniósł o stwierdzenie zasiedzenia przez jego poprzedników prawnych służebności przesyłu polegającej na prawie posadowienia na działce urządzeń energetycznych i ich składników oraz prawie nieutrudnionego i nieograniczonego w czasie wejścia na grunt, wjazdu sprzętem specjalistycznym, w celu dokonywania czynności związanych z eksploatacją, konserwacją, modernizacją i remontami urządzeń posadowionych na nieruchomościach stanowiących własność uczestnika:

- na działce nr (...) o powierzchni 10600 m², obręb ewidencyjny (...) D., położonej w miejscowości J. w N., dla której Sąd Rejonowy w Kłodzku prowadzi księgę wieczystą (...); koniecznej do korzystania z elektroenergetycznej dwutorowej linii wysokiego napięcia WN 110kV, S – 250/S – 255, długości 68 m wraz ze słupem wsporczym nr 193;

- na działce nr (...) o powierzchni 5416 m², obręb ewidencyjny (...) D., położonej w miejscowości J. w N., dla której Sąd Rejonowy w Kłodzku prowadzi księgę wieczystą (...); koniecznej do korzystania z elektroenergetycznej dwutorowej linii wysokiego napięcia WN 110kV, S – 250/S – 255, długości 75 m.

W uzasadnieniu wniosku wskazano, że linie energetyczne 110 kV S – 250 i S – 255 są eksploatowane od 1962r. i zostały wybudowane na gruntach Skarbu Państwa. W chwili budowy Skarb Państwa był właścicielem gruntów jak i właścicielem urządzeń energetycznych. Wobec tego zdaniem wnioskodawcy jego poprzednik był posiadaczem w dobrej wierze. Wnioskodawca wskazał, że do 1 lutego 1989r. jego poprzednik prawny będąc zarządcą mienia państwowego nie wykonywał żadnych praw dla siebie, lecz na rzecz Skarbu Państwa (art. 128 k.c.). Natomiast od 1 października 1990r. przedsiębiorstwo państwowe, będące poprzednikiem prawnym wnioskodawcy zostało uwłaszczone z mocy prawa i z tym dniem rozpoczął się bieg terminu do nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu. Przy przyjęciu dobrej wiary okres ten upłynął w październiku 2010r.

Uczestnik M. S. (1) wniósł o oddalenie wniosku, zarzucił że uzyskanie posiadania służebności nastąpiło w złej wierze, zaś posadowienie urządzeń przesyłowych na jego działce odbyło się z rażącym naruszeniem prawa, a urządzenia energetyczne stanowią zagrożenie życia i zdrowia mieszkańców domu jednorodzinnego, położonego w (...), na działce (...), stanowiącej własność uczestnika. Zdaniem uczestnika żądanie całodobowego, nieutrudnionego i nieograniczonego w czasie wejścia na grunt przez wnioskodawcę i jego uprawnionych przedstawicieli, jest faktycznym wywłaszczeniem uczestnika i stanowi ograniczenie jego konstytucyjnego prawa własności w sposób przekraczający wszelkie normy oraz narusza interes prawny uczestnika.

Uczestnik w dniu 18 grudnia 2019r. zawarł ze swoją żoną M. K. (1) oraz z matką M. S. (2) umowę darowizny udziałów w nieruchomości składającej się z działki nr (...), objętej księgą wieczystą (...).

Postanowieniem z dnia 19 czerwca 2020r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestniczek M. K. (1) oraz M. S. (2).

Uczestniczki M. K. (1) i M. S. (2) wniosły o oddalenie wniosku i zasądzenie od wnioskodawcy kosztów postępowania. W ocenie uczestniczek nie zostały spełnione przesłanki zasiedzenia, przede wszystkim nie upłynął przewidziany prawem okres zasiedzenia.

Bezspornym w sprawie było, że na uczestnik M. S. (1):

- jest właścicielem nieruchomości składającej się z działki nr (...) o powierzchni 1,0600 ha, położonej w miejscowości J., Gmina N., O. D., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), którą nabył na podstawie umowy sprzedaży z 11 lipca 2008r.

oraz

- współwłaścicielem wraz z uczestniczkami nieruchomości składającej się z działki nr (...) o powierzchni 0,5416 ha, położonej w miejscowości J., Gmina N., O. D., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), w której nabył udział na podstawie umowy sprzedaży z 12 kwietnia 2001r., a następnie przejął własność całej nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży z 30 sierpnia 2008r.

Bezspornym było także, że przez nieruchomości uczestników przebiega napowietrzna, dwutorowa linia energetyczna wysokiego napięcia WN 110kV S – 250/ S – 255, a ponadto na działce nr (...) posadowiony jest słup wsporczy czterożny podtrzymujący linię.

Sąd ustalił ponadto, następujący stan faktyczny:

Nieruchomości stanowiące własność/współwłasność uczestników były częścią gospodarstwa rolnego, użytkowanego od 10 października 1945r. przez M. D. na podstawie dekretu o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych. M. D. 29 sierpnia 1947 r. złożyła wniosek o przyznanie jej prawa własności gospodarstwa znajdującego się w miejscowości J. nr (...). M. D. 7 grudnia 1948r. zawarła związek małżeński z J. K. i przyjęła nazwisko męża. Aktem Nadania nr (...) z 23 grudnia 1953r. Powiatowa Komisja Ziemska w K. nadała M. D. własność gospodarstwa rolnego o powierzchni 2,59 ha położonego w J. nr(...).

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej wydało 2 kwietnia 1967r. orzeczenie o wykonaniu aktu nadania J. K. gospodarstwo rolne o powierzchni 4,50 ha, dla którego Postanowieniem z 22 listopada 1967r. założono księgę wieczystą nr (...).

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej wydało 10 grudnia 1962r. orzeczenie o wykonaniu aktu nadania J. S. gospodarstwo rolne o powierzchni 1,55 ha, dla którego Postanowieniem z 22 października 1963 r. założono księgę wieczystą nr (...).

J. S. zmarł 10 grudnia 1965r., a wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne nabyła w całości jego żona R. S..

R. S. umową sprzedaży z 5 maja 1972r. sprzedała M. K. (2) do jej majątku odrębnego, do jej mąż J. K. w akcie notarialnym potwierdził, własność nieruchomości o powierzchni 1,55 ha. Wówczas numer księgi (...) zmieniono na nr (...).

Decyzją Naczelnika Miasta N. z 8 grudnia 1972r. wydaną na wniosek małżonków J. K. i M. K. (2) orzeczono o przejęciu na własność Państwa gospodarstwa Rolnego wraz z zabudowaniami o powierzchni 6,05 ha położonego w D., objętego księgami wieczystymi nr (...) (później nr (...)) i (...).

Urząd Miejski w N. wnioskiem z 10 lipca 1985 r. wniósł o zamknięcie ksiąg wieczystych nr (...) ((...)) i (...), obejmujących działki nr (...), których własność przeszła na rzecz Skarbu Państwa zgodnie z ostateczną decyzją Naczelnika Miasta N. z 8 grudnia 1972r.

Państwowe Biuro Notarialne 10 lipca 1985r. zawiadomiło małż. K. o dokonaniu wpisu w dziale II ksiąg wieczystych nr (...) jako właściciela gospodarstwa rolnego – Skarbu Państwa.

Dowód:

- zeznania świadka H. D. k. 477v – 478;

- zeznania świadka T. K. k. 349;

Kserokopie dokumentów:

- wniosek o przyznanie prawa własności k. 474 – 475;

- akt nadania nr (...) k. 473;
- akt małżeństwa M. D. i J. K. k. 472;
- rejestr gruntów i mapy ewidencyjne k. 486 – 488 i 490;

Dokumenty znajdujące się w aktach zamkniętych ksiąg wieczystych KW (...) i 3421w tym:

- orzeczenie z 02.04.1967r. k.3 akt 4882;
- postanowienie o założeniu księgi wieczystej k. 4 akt 4882;
- decyzja z 08.12.1972 k. 11 akt 4882;
- wniosek o zamknięcie księgi k. 10 akt 4882;
- zawiadomienie z 10.07.1985 k. 12 akt 4882;
- orzeczenie z 10.12.1962 k. 2 akt 3421;
- postanowienie o założeniu księgi wieczystej k. 3 akt 3421;
- umowa sprzedaży z 05.05.1972r. k. 14 – 15 akt 3421;

Gmina Miejska N. nabyła nieodpłatnie własność działek objętych księgą wieczystą nr (...) na podstawie decyzji Wojewody z 2 maja 1991r. Dla działki nr (...), o powierzchni 9,2495 ha, została założona 9 listopada 1998r. księga wieczysta nr (...), w której wpisano jako właściciela Gminę Miejską N..

Gmina Miejska N. decyzją z 22 września 1998r. dokonała podziału działki nr (...) na działki nr (...), natomiast decyzją z 3 lipca 2000r. dokonała podziału działki (...) na działki nr (...).

Umową sprzedaży z 12 kwietnia 2001 r. Gmina Miejska N. sprzedała E. K. i M. S. (1) na współwłasność po 1/2 części działkę nr (...), dla której założono księgę wieczystą nr (...).

Gmina Miejska N. decyzją z 19 listopada 2001r. dokonała podziału działki nr (...) na działki (...) i umową sprzedaży z 12 września 2002r. sprzedała uczestnikowi M. S. (1) działkę nr (...), objętą księgą wieczystą nr (...).

Umową sprzedaży z 30 sierpnia 2008r. E. B. (K.) sprzedała M. S. (1) swój udział wynoszący 1/2 część działki zabudowanej nr (...), ul. (...), objętą KW nr (...).

Umową sprzedaży z 22 stycznia 2008 r. uczestnik M. S. (1) przeniósł własność działki nr (...) objętej KW nr (...) na rzecz małż. K. i Z. P..

Na wniosek małż. P. dokonano podziału działki nr (...) na działki (...).

Umową sprzedaży z 11 lipca 2008r. małż. K. i Z. P. sprzedali M. S. (1) prawo własności działki nr (...), dla której założono księgę wieczystą (...).

Dowód:

- przesłuchanie uczestnika M. S. (1) k. 311 - 312;
- historia działki nr (...), obręb 1 – D. według wpisów w operacie ewidencyjnym k. 329;
- zgłoszenie i wykaz zmian ewidencyjnych k. 326, 327;

- decyzje zatwierdzające podział nieruchomości wraz z projektem podziału k. 328 – 330, 331 – 332, 333 – 334;
- postanowienie o założeniu księgi wieczystej z 09.11.1998r. k. 335.

Przez działki nr (...) przebiega napowietrzna, dwutorowa linia energetyczna wysokiego napięcia WN 110 kV S – 250/ S – 255 poprowadzona od GPZ (...)kV R – N. do (...) (...) kV R – S. od słupa 174 do słupa 246. Z kart wstępnych linii napowietrznych 110 kV symbol S – 250 relacji G. – S. i symbol S – 255 relacja S. – N. wynika, że zostały one wybudowane w 1954r. L. te były remontowane w 1970r., wcześniej w 1962 r. wykonywano malowanie słupów, a w 1968r. i w 1971 r. przeprowadzono przegląd techniczny linii. Na działce nr (...) znajduje się słup nr 193 serii D2. Słupy tego typu projektowane były pod koniec lat czterdziestych dla potrzeb odbudowującej się po zniszczeniach wojennych krajowej sieci energetycznej. Powstały wówczas serie słupów dwutorowych D (D1 i D2), które służyły do powiązania ze sobą lub odbudowy istniejących linii 110kV.

Dowód:

Dokumenty w aktach Prokuratury Rejonowej w Kłodzku w sprawie (...) w tym:

- karta wstępna linii S – 255 k. 76 tych akt;
- karta wstępna linii S – 250 k. 77 tych akt;
- dokumentacja - wykaz montażowy k. 78 i 79 tych akt;
- audyt elektroenergetycznej linii napowietrznej z 12.2011r. k. 80,81,82 tych akt;
- opinia biegłego R. G. pkt 4 i 5 k. 88 – 92 tych akt;
- zeznania świadka H. S. k. 349v – 350;
- częściowo zeznania świadka T. K. k. 349;
- zeznania świadka R. G. k. 477;
- uwagi specjalne personelu eksploatacyjnego dot. S – 250 k. 26,27,28;
- uwagi specjalne personelu eksploatacyjnego dot. S – 255 k. 49.
- dziennik obchodu k. 36 – 48.

Według wytycznych dotyczących określenia powierzchni służebności przesyłu niezbędnej do właściwego korzystania z urządzeń (...) S.A. z grudnia 2015r. szerokość pasa służebności przesyłu niezbędna do obsługi linii posadowionej na nieruchomościach uczestników to powierzchnia gruntu zajęta pod rzut poziomy linii wysokiego napięcia na grunt powiększony o 1 metr z każdej, natomiast obszar zajęty przez słup energetyczny to powierzchnia gruntu zajęta pod rzut poziomy słupa powiększony o 2 metry z każdej strony.

Minimalny obszar służebności przesyłu obejmujący pas o szerokości 14,5 m na działce nr (...) stanowi powierzchnię 0,1058 ha, zaś na działce (...) stanowi powierzchnię 0,0832 ha, natomiast powierzchnia pod słupem czteronożnym wsporczym posadowionym na działce nr (...) poszerzona o 2 m z każdej strony stanowi powierzchnię 0,0070 ha.

Dowód:

- opinia biegłego sądowego mgr inż. J. B. k. 159 – 186;
- opinia uzupełniająca biegłego sądowego mgr inż. J. B. – wyrys z mapy ewidencyjnej k. 578 i 581.

Utworzone zarządzeniem Ministra Energetyki z 31 grudnia 1952 r., przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w W., przejęte zostało przez Zakłady (...) we W., na podstawie zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki z 25 listopada 1958 r. W wyniku połączenia Zakładów (...) we W. z Zakładami (...) w P., zarządzeniem Ministra Energetyki z 9 czerwca 1976 r., ostatnio wymienione przedsiębiorstwo, przejęło zadania i majątek obu. Przekształcone, zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z 22 kwietnia 1985 r., w przedsiębiorstwo państwowe o nazwie Z. (...) w P., zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z 30 grudnia 1988 r., podzielone zostało na odrębne przedsiębiorstwa, wedle istniejących w jego ramach wcześniej zakładów. W ten sposób, przedmiotowa linia przejęta została do eksploatacji przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład Energetyczny Wałbrzych w W. powołane zarządzeniem Ministra Przemysłu z 16 stycznia 1989 r. Na bazie tego przedsiębiorstwa, aktem przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną z 20 lipca 1993 r., sporządzonym w oparciu o zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z 20 lipca 1993 r., utworzono jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, o tej samej nazwie, wpisaną do rejestru handlowego, postanowieniem Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z 1 września 1993 r. Po połączeniu powstałej w ten sposób spółki akcyjnej ze spółką Zakład Energetyczny w J., która ją przejęła, powstała spółka działała pod kolejnymi firmami (...), EnergiaPro Grupa Tauron oraz jako (...) S.A. z siedzibą w J. w okresie od 31 grudnia 2008r. do 1 września 2011 r. Od 1 września 2011r. jako spółka przejmująca, wszelkie prawa i obowiązki istniejącego pierwotnie Zakładu Energetycznego W.w W., przejęła (...) SA. w K..

Bezsporne

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd zważył, co następuje:

Wniosek podlegał uwzględnieniu.

Przepisy kodeksu cywilnego dotyczące służebności przesyłu weszły w życie z dniem 3 sierpnia 2008 r. Do tego dnia do służebności odpowiadających treścią służebności przesyłu należało stosować ogólne przepisy o służebnościach gruntowych. Do zasiedzenia służebności przesyłu zastosowanie znajdą - zgodnie z art. 305⁴ k.c. przepisy dotyczące zasiedzenia służebności gruntowej. Jak wynika z treści art. 292 k.c., służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, gdy polega ona na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Natomiast w myśl art. 172 k.c. posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dwudziestu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze (zasiedzenie). Po upływie lat trzydziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze (§ 2 powyższego artykułu).

Na nieruchomości uczestników posadowiona jest napowietrzna linia wysokiego napięcia oraz słup nr 193, zatem okoliczność istnienia trwałych i widocznych urządzeń na nieruchomości uczestników i korzystanie z nich przez wnioskodawcę oraz jego poprzedników prawnych było pomiędzy stronami bezsporne. Strony nie kwestionowały, że od czasów powojennych przez działki stanowiące obecnie własność uczestników przebiega napowietrzna dwutorowa linia energetyczna S-250/S-255 eksploatowana przez państwowe przedsiębiorstwo energetyczne od 1954r. Z dokumentów dołączonych przez wnioskodawcę, a zwłaszcza dokumentacji zgromadzonej w aktach Prokuratury Rejonowej w Kłodzku, wynika, że urządzenia przesyłowe linii S-250/S-255 znajdowały się na działkach objętych wnioskiem co najmniej od 1954 r. Okoliczności te potwierdzili pośrednio świadek T. K. oraz H. D..

Analiza dokumentów dotyczących historii własności nieruchomości stanowiących obecnie własność uczestnika wskazuje, że sporne działki w latach 50. Stanowiły własność Skarbu Państwa, dopiero z chwilą wydania prawomocnych orzeczeń o wykonaniu aktów nadania spornych nieruchomości na rzecz J. K. i J. S. nastąpiło przeniesienie własności tych nieruchomości na rzecz osób prywatnych. Prawomocne decyzje Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z 10 grudnia 1962r. i 2 kwietnia 1967r. stanowiły podstawy do założenia 22 października 1963 r. księgi wieczystej nr (...) oraz 22 listopada 1967r. księgi wieczystą nr (...). Nieruchomości te stanowiły od maja 1972r. własność małżonków K., lecz decyzją Naczelnika Miasta N. z 8 grudnia 1972r. orzeczono o przejściu na własność Skarbu Państwa całego ich gospodarstwa położonego w D., objętego księgami wieczystymi nr (...) (później nr (...)) i (...) za rentę.

Kolejną przesłanką ustalenia, czy doszło do zasiedzenia przedmiotowej nieruchomości (i w jakiej dacie) jest ustalenie, czy wnioskodawca działał w dobrej, czy złej wierze. Zgodnie z art. 7 k.c. jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary. Konsekwencją tej reguły jest przerzucenie ciężaru dowodu na uczestników, co oznacza konieczność wykazania przez nich, że wnioskodawca postępowania posiadał służebność w złej wierze. Uczestnicy postępowania zarzucili, że wnioskodawca posiadał służebność w złej wierze, lecz okoliczności tej nie udowodnili.

Zgodnie z aktualnym stanowiskiem Sądu Najwyższego odnoszącym się do posiadania nieruchomości w zakresie służebności przesyłu (służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu) ocena czy wejście w posiadanie nastąpiło w dobrej lub złej wierze wymaga analizy całokształtu okoliczności poprzedzających i towarzyszących uzyskaniu posiadania. Posiadacz jest w dobrej wierze, jeżeli objęcie cudzej nieruchomości w posiadanie nastąpiło w takich okolicznościach, które usprawiedliwiają jego przekonanie, że nie narusza cudzego prawa, albo gdy posiadacz przypuszcza, że prawo mu przysługuje, a przekonanie to jest usprawiedliwione okolicznościami faktycznymi. Posiadaczowi trzeba przypisać złą wiarę wtedy kiedy wie, że prawo mu nie przysługuje albo nie wie wskutek braku należytej staranności. W przypadku zasiadającego służebność dobrej wiary nie wyłącza jego wiedza o prawie własności przysługującym osobie trzeciej (por.m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 108/91, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 76/15, z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZP 86/16, Nr 9, poz. 98, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 2018 r., IV CSK 636/16, nie publ., z dnia 23 lipca 2017 r., I CSK 360/14, nie publ., z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, nie publ., z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 105/16, nie publ., z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 468/14, nie publ., z dnia 7 maja 2014 r., I CSK 354/12, OSNC-ZD 2014, Nr 1, poz. 5, z dnia 7 maja 2014 r., II CSK 472/13, nie publ. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12, nie publ.).

W okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej wywodzonej z art. 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym do wejścia w życie z dniem 1 lutego 1989 r. ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny - (Dz. U. Nr 3, poz. 11), państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić Państwu. Skarb Państwa był wyłącznym podmiotem uprawnień dotyczących mienia państwowego, a państwowe osoby prawne (do których należały przedsiębiorstwa państwowe) wykonywały jedynie te uprawnienia w imieniu własnym, ale na rzecz tego podmiotu. Gdy właścicielem gruntu znajdującego się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, na którym posadowiono urządzenia sieci, jak i właścicielem tych urządzeń, wchodzących ze skutkiem przewidzianym w art. 49 § 1 k.c., w skład przedsiębiorstwa przesyłowego będącego poprzednikiem prawnym wnioskodawcy, było Państwo to dopóty, dopóki istniał taki stan prawny nie było potrzeby przyznania przedsiębiorstwu przesyłowemu odrębnego uprawnienia w postaci służebności czy innego funkcjonalnie zbliżonego prawa do korzystania w odpowiednim zakresie z gruntu znajdującego się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego na którym zainstalowano urządzenia przesyłowe (por.m.in. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1961 r., I Co 20/61, OSN 1962, Nr 2, poz. 41, z dnia 7 listopada 1980 r. - zasada prawna - III CZP 2/80, OSNCP 1981, Nr 4, poz. 47, i z dnia 18 czerwca 1991 r. - zasada prawna - III CZP 38/91 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, OSNC 2004, Nr 1, poz. 7). Sytuacja ta uległa zmianie w związku ze zniesieniem zasady jednolitej własności państwowej i uwłaszczeniem przedsiębiorstw państwowych na infrastrukturze przesyłowej (por.m.in. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91 i z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16, OSNC 2017, Nr 11, poz. 123, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010, Nr 5, poz. 64 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., V CSK 500/16, nie publ. i z dnia 15 marca 2018 r., III CZP 112/17, nie publ.).

Przy analizie omawianego zagadnienia trzeba uwzględnić kontekst historyczno - społeczno - gospodarczy uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych, w ramach którego nie chodziło o zmianę faktycznego zakresu dysponowania mieniem przez państwowe osoby prawne lecz o przekształcenie dotychczasowych relacji prawnych dotyczących mienia w kierunku klasycznych rozwiązań cywilistycznych. Konsekwencją tego procesu było między innymi rozdzielenie własności gruntu (Skarb Państwa) i urządzeń przesyłowych (przedsiębiorstwo państwowe).

Doszło do niego w ramach regulacji ustawowej będącej elementem transformacji ustrojowej i wdrażania nowego systemu gospodarczego, w której ustawodawca pominął konieczność zapewnienia przedsiębiorcy przesyłowemu uprawnień do gruntu, mimo że Skarb Państwa będący właścicielem gruntu uwłaszczył przedsiębiorstwo, co do urzędzeń przesyłowych znajdujących się na tym gruncie. Niezapewnienie przedsiębiorstwu państwowemu tytułu do gruntu na którym została posadowiona infrastruktura przesyłowa było efektem tego, że regulacje ustawowe dotyczące uwłaszczeń i prywatyzacji z uwagi na swoją globalność były dalekie od precyzji i spójności, ale towarzyszył im cel w postaci kompleksowego uregulowania praw przedsiębiorstw państwowych do mienia. Do niepełności regulacji przyczynił się również ówczesny stan wiedzy o problemach prawnych związanych z urządzeniami przesyłowymi. Skoro ustawodawca zdecydował o przeniesieniu na państwowe osoby prawne prawa własności czy ustanowił na ich rzecz użytkowanie wieczyste, to niezrozumiałe byłoby świadome pominięcie w ramach tego procesu jakiegoś fragmentu władztwa państwowej osoby prawnej. Nie ma najmniejszych wątpliwości, że ustawodawca ten problem by uregulował, gdyby go dostrzegł. To że ten zamiar do końca się nie powiódł i nie doszło do ustanowienia z mocy prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jako rezultatu uwłaszczenia państwowej osoby prawnej, co ostatecznie przesądziła uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2018 r., III CZP 50/17, nie oznacza, że nie należy uwzględnić specyfiki tej sytuacji dla oceny dobrej wiary przedsiębiorcy przesyłowego. Stosowanie w tych okolicznościach wypracowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego typowych standardów oceny dobrej czy złej wiary posiadacza zasiadającego prawo jest nieadekwatne do sytuacji przedsiębiorstw państwowych, które wchodziły w posiadanie służebności gruntowych o treści odpowiadającej służebności przesyłu w warunkach procesu przekształceń gospodarczych realizowanych drogą ustawową w ścisłym związku z późniejszymi zmianami politycznymi. Niespójne z celem uwłaszczenia i ustawową metodą przyznania praw jest przyjmowanie, że wolą ustawodawcy było nakładanie na przedsiębiorstwa państwowe obowiązku niezwłocznego zawierania ze Skarbem Państwa umów niezbędnych do fragmentarycznego korzystania z jego nieruchomości. Logiczną konsekwencją uwłaszczenia przedsiębiorstwa na infrastrukturze przesyłowej poprzedzonego wieloletnim zgodnym z prawem posiadaniem z uwzględnieniem regulacji art. 7 k.c. jest przyjęcie dobrej wiary tego przedsiębiorstwa w dacie wejścia w posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu (tak, Uchwała SN z 15.02.2019 r., III CZP 81/18, OSNC 2020, nr 1, poz. 4).

Przedsiębiorstwo przesyłowe w chwili objęcia służebności w posiadanie wiedziało, że urządzenia przesyłowe z których korzysta, zostały zbudowane na gruncie Skarbu Państwa, za zgodą właściciela, przez to samo przedsiębiorstwo w czasie gdy było przedsiębiorstwem państwowym, a zatem ich budowa i korzystanie z nich było legalne, nie wymagające żadnych dodatkowych czynności cywilnoprawnych czy administracyjnych. Po uwłaszczeniu na infrastrukturze przesyłowej przedsiębiorstwo państwowe korzystając nadal w tym samym zakresie z nieruchomości Skarbu Państwa, mogło pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że nie narusza praw właściciela gruntu, mimo że nie dysponowało administracyjnoprawnym ani cywilnoprawnym prawem do korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności zbliżonej do służebności przesyłu. Miało ono w takiej sytuacji podstawy do przyjęcia, że korzystając z gruntu Skarbu Państwa, który uwłaszczył go na urządzeniach przesyłowych nie narusza cudzego prawa. Ponadto analiza regulacji prawnych dotyczących przedsiębiorstw państwowych wskazywała na to, że zamiarem Skarbu Państwa było kompleksowe uregulowanie praw przedsiębiorstw państwowych do mienia znajdującego się w ich dyspozycji, tak by zapewnić im samodzielność gospodarczą przez stworzenie stabilnej podstawy majątkowej do ich funkcjonowania niezależnie od Skarbu Państwa, co w założeniu miało im zapewnić możliwość prowadzenia dotychczasowej działalności w warunkach wolnego rynku i ułatwić ich późniejszą prywatyzację. Przedsiębiorstwo państwowe miało więc obiektywne podstawy do przyjęcia, że kwestia korzystania z urządzeń przesyłowych została również objęta uwłaszczeniem.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, za aprobatą doktryny utrwalony jest pogląd, że dobra (zła) wiara posiadacza nieruchomości podlega badaniu według stanu jego świadomości z chwili objęcia władztwa nad rzeczą, a późniejsze zmiany świadomości posiadacza pozostają bez wpływu na tę ocenę (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, nie publ., z dnia 16 grudnia 2016 r., IV CSK 132/15, z dnia 15 grudnia 2016 r., II CSK 165/16, nie publ., z dnia 14 października 2015 r., V CSK 5/15, OSNC 2016, Nr 9, poz. 109, z dnia 28 listopada 2014 r., I CSK 658/13, nie publ., z dnia 3 grudnia 2014 r., III CSK 306/13, nie publ., z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13,

OSNC 2015, Nr 6, poz. 72, z dnia 21 lutego 2013 r., I CSK 354/12, OSNC-ZD 2014, Nr 1, poz. 5, z dnia 17 grudnia 2010 r., III CSK 57/10, OSNC 2011, nr 10, z dnia 11 marca 2009 r., I CSK 360/08, nie publ., z dnia 29 maja 2008 r., II CSK 360/08, nie publ., z dnia 25 czerwca 2003 r., III CZP 35/03, Prok. i Pr. 2004 r., nr 2, str. 32 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CSK 433/13, nie publ. i z dnia 14 listopada 2013 r., II CNP 15/13, nie publ.).

Służebność gruntowa i służebność przesyłu są prawami na rzeczy cudzej. Z istoty konstrukcji zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu oraz służebności przesyłu wynika niedopuszczalność połączenia po stronie zasiadającego w odniesieniu do nieruchomości obciążonej przymiotu jej właściciela i posiadacza w zakresie odpowiadającym treści służebności. Jest oczywiste, że w sytuacji gdy Skarb Państwa był właścicielem nieruchomości i urządzeń przesyłowych nie mogło być mowy o powstaniu prawa na rzeczy cudzej, a mogło to mieć miejsce dopiero wtedy gdy doszło do rozdzielenia własności urządzeń przesyłowych i własności nieruchomości. W konsekwencji nie ma żadnych podstaw prawnych, aby przyjąć do oceny dobrej wiary daty posadowienia urządzenia przesyłowego, jeżeli w tej dacie Skarb Państwa był zarówno właścicielem nieruchomości, jak i urządzeń przesyłowych. Dopiero w dacie rozdzielenia prawa własności nieruchomości od prawa własności urządzeń przesyłowych rozpoczął się bieg zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu i ta data jest istotna dla oceny dobrej wiary posiadacza zależnego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, nie publ., z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09, nie publ., i z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13).

Z dniem 1 lutego 1989 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11; dalej: "ustawa z 1989 r. zniesiono konstrukcję jednolitej własności państwowej. Nie oznaczało to jednak przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym - z mocy kodeksu cywilnego i ustaw szczególnych - uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie. Przekształcenie zarządu w odniesieniu do gruntów w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do znajdujących się na tych gruntach budynków, innych urządzeń i lokali w prawo własności nastąpiło w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie przepisów art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464 z późn. zm., dalej: "u.z.g.g.w.n."), natomiast w odniesieniu do innych składników majątkowych - również w prawo własności - dokonało się w dniu 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6, dalej: "ustawa z grudnia 1990 r."; por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNCP 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, niepubl.). Zauważyć należy, że o ile "uwłaszczenie" z mocy art. 2 ust. 1 i 2 u.z.g.g.w.n. stwierdzane było deklaratywną decyzją wojewody albo zarządu gminy (por. art. 2 ust. 3 u.z.g.g.w.n.; zob. także art. 200 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.), o tyle nabycie z mocy przepisów ustawy z grudnia 1990 r. nie było potwierdzane tego rodzaju decyzją.

Podzielić należy pogląd, że do uwłaszczenia państwowych osób prawnych w zakresie urządzeń przesyłowych, wchodzących w skład ich przedsiębiorstw (art. 49 k.c. w ówczesnym brzmieniu, Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), doszło nie z mocy art. 2 ust. 2 u.z.g.g.w.n., lecz z mocy ustawy z grudnia 1990 r. Urządzenia przesyłowe (linie energetyczne) są zbiorem rzeczy ruchomych, a nie jedną rzeczą złożoną. Urządzeń takich, wchodzących w skład przedsiębiorstwa, nie można zatem uznać za "znajdujące się na gruntach", co do których państwowa osoba prawna, do której należało to przedsiębiorstwo, uzyskiwała prawo użytkowania wieczystego, jeśli nie były one posadowione na tych właśnie gruntach, lecz na innych gruntach.

Odnosząc powyższe rozważania prawne do poczynionych ustaleń faktycznych należy zauważyć, że urządzenia przesyłowe wybudowane zostały w latach 50., a więc w czasie gdy właścicielem gruntów był Skarb Państwa, który jednocześnie przez przedsiębiorstwo państwowe przeprowadzał przebudowę poniemieckich linii energetycznych i przejmował je do eksploatacji. Zatem dopiero w dacie rozdzielenia prawa własności nieruchomości od prawa własności urządzeń przesyłowych a zatem od 5 grudnia 1990 r. rozpoczął się bieg zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu urządzeń posadowionych na nieruchomościach uczestników i ta data jest istotna dla oceny dobrej wiary posiadacza zależnego.

Nieruchomość stanowiąca obecnie własność uczestników została skomunalizowana na podstawie decyzji Wojewody z 2 maja 1991r., a zatem w dniu 5 grudnia 1990r. stanowiła jeszcze własność Skarbu Państwa. Istniała więc szczególna sytuacja, gdy w skład przedsiębiorstwa państwowej osoby prawnej wchodziły urządzenia przesyłowe posadowione na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa w chwili wejścia w życie ustawy z grudnia 1990 r. Jak wskazano wyżej, będące taką osobą przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urządzenia, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. W ocenie Sądu, wbrew zarzutom uczestników, wnioskodawca był posiadaczem spornych nieruchomości w dobrej wierze. Do nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu obciążającej działki nr (...), w granicach najmniej uciążliwych dla uczestników, a wyznaczonych przez biegłego sądowego w wariantcie I przebiegu służebności przesyłu, doszło z upływem lat 20 liczonych od dnia 5 grudnia 1990r., a zatem z dniem 5 grudnia 2010r.

W dacie tej, zgodnie z odpisem zupełnym KRS, właścicielem urządzeń przesyłowych był poprzednik prawny wnioskodawcy (...) S.A. z siedzibą w J.. Wnioskodawca przejął wszelkie prawa i obowiązki istniejącego pierwotnie Zakładu (...) S.A. w W. od 1 września 2011r. Podkreślić należy, że w dacie upływu terminu zasiedzenia obowiązywała już regulacja dotycząca służebności przesyłu, a zatem poprzednik prawny wnioskodawcy nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu (a nie służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu).

Na marginesie zauważyć należy, że eksponowane przez uczestnika M. S. (1) okoliczności dotyczące nieprawidłowości technicznych związanych z budową spornej linii energetycznej, jej niekorzystnego działania na mieszkańców posesji, czy też zagrożenia zdrowia i życia uczestników w związku z posadowieniem spornych urządzeń na ich nieruchomości, nie miały żadnego znaczenia przy rozstrzygnięciu wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu. Istotna natomiast była okoliczność, że uczestnik nie podjął żadnych działań zmierzających zgodnie z art. 123 k.c. w zw. z art. 175 k.c. w zw. z art. 292 k.c. do przerwania biegu terminu zasiedzenia pomimo, że jak sam przyznał podczas przesłuchania poprzednik prawny wnioskodawcy w 2009r. podniósł zarzut zasiedzenia służebności przesyłu (przesłuchania uczestnika M. S. (1) k. 311- 312). Uczestnik był właścicielem (współwłaścicielem) spornych nieruchomości od 2001r. i 2002r. i jak twierdził pierwszy raz dokonał oględzin tych nieruchomości w 2003r. Ostatecznie jak zeznał, choć był informowany w 2009r. przez właściciela urządzeń o zasiedzeniu służebności przesyłu, nie podejmował żadnych działań prawnych zmierzających do zapobieżenia upływowi terminu, gdyż jak wskazał „nie miał czasu na zajmowanie się tymi sprawami”.

O kosztach orzeczono w oparciu o regulację art. 520 § 1 k.p.c. i art. 102 w zw. z art. 13§2 k.p.c. Sąd miał przy tym na uwadze, że sprawy o zasiedzenie służebności przesyłu są skomplikowane pod względem faktycznym i prawnym. Wnioskodawca miał interes prawny w uzyskaniu orzeczenia stwierdzającego zasiedzenie służebności przesyłu obciążającej nieruchomości uczestników. Nie ulega wątpliwości, że wskutek zasiedzenia służebności przesyłu prawo własności uczestników doznało istotnych ograniczeń. Jednocześnie zauważyć należy, że stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu możliwe jest wyłącznie drodze postępowania sądowego. Zatem uczestnicy nie mieli możliwości uniknięcia niniejszego postępowania oraz związanych z nim kosztów. Podkreślić również należy, że stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz poprzednika prawnego wnioskodawcy zapewnia wnioskodawcy stabilny tytuł do korzystania z urządzeń, o jakich jest mowa w art. 49 § 1 k.c. Zasiedzenie służebności jest niekorzystnym dla właściciela nieruchomości obciążeniem jego prawa ograniczonym prawem rzeczowym. Ponadto wskutek zasiedzenia służebności właściciel nieruchomości traci nawet prawo do otrzymania wynagrodzenia za ustanowienie służebności, która polegając np. na trwałym znoszeniu przebiegającej przez grunt sieci energetycznej, może obniżyć wartość lub atrakcyjność handlową obciążonej nieruchomości. Z tego względu przy orzekaniu o kosztach postępowania w niniejszej sprawie należało uwzględnić również skutki postanowienia o stwierdzeniu zasiedzenia służebności przesyłu dla obu stron postępowania. Postanowienie to gwarantuje wnioskodawcy tytuł prawny do korzystania z nieruchomości obciążonej zgodnie z treścią nabytego przez zasiedzenia ograniczonego prawa rzeczowego, jednocześnie niwecząc prawo uczestników do występowania z żądaniem zasądzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości za określone okresy. Z tych wszystkich względów zdaniem Sądu należało przyjąć, że to wnioskodawca powinien ponieść w całości koszty postępowania. Mając na uwadze powyższe Sąd postanowił nie obciążać uczestników kosztami postępowania.

Wydatki związane z wydaniem opinii przez biegłego sądowego oraz stawianiem świadków wyniosły łącznie 8419,68 zł, podczas gdy zaliczka uiszczona przez wnioskodawcę na ten cel wynosiła zaledwie 1500 zł. Z tego też względu Sąd nakazał wnioskodawcy, aby uzupełnił wymaganą zaliczkę i uiszczył na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kłodzku 6919,68 zł tytułem brakujących zaliczek na wydatki, które zostały tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Kłodzku.